

Marknads- och systemutveckling
Mira Rosengren Keijser

2018-09-17

2018/1654

REMISSVAR

Energimarknadsinspektionens rapport Ei R2018:06 Samhällsekonomiska analyser vid investeringar i stamnätet för el

Svenska kraftnät välkomnar den översyn som Energimarknadsinspektionen har gjort av användningen av samhällsekonomiska lönsamhetsbedömningar vid stamnätsinvesteringar. Affärsverket strävar ständigt efter att utveckla och effektivisera de metoder och principer som används, och ser Energimarknadsinspektionens rapport som en möjlig utgångspunkt för vårt vidare arbete med detta på verket.

Remissvaret har delats in i två delar. Denna del tar upp Svenska kraftnäts mest centrala synpunkter på Energimarknadsinspektionens förslag till förändringar i ellagen och elförordningen. Del 2 av remissvaret behandlar mer detaljerade kommentarer på specifika delar av rapporten. Dessa är en del av remissvaret och bör speciellt beaktas i det fall man väljer att gå vidare i linje med Energimarknadsinspektionens föreslagna ändringar i ellagen och elförordningen, eftersom de blir än mer aktuella om Energimarknadsinspektionen kommer att föreskriva hur Svenska kraftnät ska genomföra samhällsekonomiska analyser.

Svenska kraftnäts synpunkter på förslagen till ändringar i ellagen och elförordningen

Svenska kraftnät delar inte Energimarknadsinspektionens syn att det behövs några ändringar i ellagen (1997:857) och elförordningen (2013:208) för att säkerställa att stamnätsinvesteringarna är samhälls-ekonomiskt motiverade.

Dels finns möjligheten för regeringen att i Svenska kraftnäts instruktion skärpa och/eller precisera det nu gällande kravet på att Svenska kraftnät ska bygga ut stamnätet för el baserat på samhällsekonomiska lönsamhetsbedömningar, dels bör de i rapporten beskrivna åtgärder som Svenska kraftnät har genomfört när det gäller beslutsprocessen för investeringar och det pågående arbetet med formella riktlinjer för samhällsekonomiska bedömningar utvärderas innan ytterligare regler genomförs. Först när det klart framgår att ovan föreslagna åtgärder inte är tillräckliga bör ytterligare reglering övervägas.

Svenska kraftnät vänder sig starkt emot den slutsats som dras i det sista stycket av konsekvensutredningen (kap 7, del 7.5 s.108) som slår fast att utan liggande författningsförslag kommer det vara svårt att utvärdera om en stamnätsinvestering är lönsam för samhället eller inte.. Svenska kraftnät ser att det finns behov av förbättring och utveckling av metoder och principer för samhällsekonomiska lönsamhetsbedömningar, vilket har föranlett det pågående arbetet med formella riktlinjer och utveckling av metodik inom området på verket. Svenska kraftnät anser dock att de samhällsekonomiska lönsamhetsbedömningar som görs idag har hög relevans och är av tillräcklig kvalitet för att utgöra underlag för att både Svenska kraftnät och andra aktörer ska kunna göra en utvärdering av lönsamhet för samhället.

Risken är att de föreslagna författningsändringarna samt med stöd av dessa meddelade föreskrifter kommer att innebära förseningar i utbyggnaden av stamnätet och nyanslutningar samt att nödvändiga reinvesteringar fördröjs. Reglerna riskerar även att fördröja Energimarknadsinspektionens koncessionsprövningar för stamnätet. Sverige har ett av Europas äldsta stamnät och Svenska kraftnät har ett omfattande reinvesterings- och nyinvesteringsbehov framför sig. Dessa projekt ska givetvis omfattas av noggranna samhällsekonomiska analyser, men det måste ske på ett för både oss och reglermyndigheten hanterbart sätt för att inte riskera ytterligare förlängda ledtider och försening av nödvändiga projekt. Långa ledtider är ett problem redan idag och förseningar av viktiga projekt kan i förlängningen leda till leveranssäkerhetsproblem. Svenska kraftnät arbetar ständigt med att förbättra och effektivisera våra processer och analyser för att kunna hantera den stora investeringsvolym som är nödvändig för att upprätthålla den samhällsviktiga infrastruktur som stamnätet utgör.

Om förändringar av ellagen (1997:857) och elförordningen (2013:208) ändå kommer att förordas har Svenska kraftnät ett antal invändningar mot specifika delar.

Det bör stå "*bedöms vara samhällsekonomiskt motiverad*" istället för "*är samhällsekonomiskt lönsam*" i 6 a § ellagen respektive "*bedömningen av att anläggningen är samhällsekonomiskt motiverad*" istället för den samhällsekonomiska lönsamhetsbedömningen i 6 a § ellagen samt i 5 och 15 §§ elförordningen.

Svenska kraftnät anser dels att det är oklart vad "lönsam" innebär i sammanhanget eftersom den samhällsekonomiska lönsamhetsbedömningen enligt förslaget kommer att innehålla effekter som värderas på olika sätt; kvalitativt, kvantitativt eller monetärt. Det är inte konstigt i sig, men det är oklart om Energimarknadsinspektionen syftar på att lönsamhet bedöms utifrån analysens alla ingående effekter (som inte alla är monetära) eller på den del som utgör den samhällsekonomiska kalkylen (dvs. de ingående monetärt värderbara effekterna). I det fallet att det åsyftar enbart kalkylen är det en problematisk beskrivning just för att alla effekter inte kan värderas monetärt men ändå kan vara av samhällsekonomiskt värde. Även om metoder för värdering ständigt kan förbättras finns idag inte tillräckligt bra metoder för att värdera alla samhällsekonomiska effekter på ett sådant sätt att alla nyttor och kostnader kan prissättas representativt. Vidare är även, vilket framgår av begreppet samhällsekonomisk lönsamhetsbedömning, resultatet alltid en bedömning eftersom analysen ska göra en värdering av en investerings värde för de kommande 40 åren. Det måste med nödvändighet baseras på antaganden om framtiden, förvisso i form av väl genomarbetade scenarier. Även analysperioden och restvärdet är ett antagande. Det är därför principiellt omöjligt att fastställa att en investering är lönsam, det är alltid en så välgrundad *bedömning* som möjligt. Svenska kraftnät föreslår därför istället att man skriver 'bedöms vara samhällsekonomiskt motiverad'.

3e stycket, 6a§, bör formuleringen "Denna bedömning ska visa om investeringen är samhällsekonomiskt lönsam..." justeras då vissa samhällsekonomiska lönsamhetsbedömningar endast syftar till att identifiera den mest kostnadseffektiva lösningen för att uppfylla ett lagkrav. Den nuvarande formuleringen innebär t.ex. att Svenska kraftnät för varje anslutningsärende också måste bedöma om själva anslutningen är lönsam, trots att detta inte har någon betydelse för investerings- eller koncessionsbeslutet.

Beträffande författningsändring som avser omprövning av koncession (2 kap 15 f §) har Svenska kraftnät följande invändningar. När det endast handlar om omprövning av koncession för en befintlig anläggning som har teknisk livslängd kvar ser Svenska kraftnät inte att det kan vara motiverat att göra en samhällsekonomisk

analys av den anläggningen. Det handlar inte om någon investering, så det uppstår heller inte någon ökad samhällsekonomisk kostnad jämfört med nuläget. Förvisso kan det finnas ett värde av att mark frigörs, men det torde enbart vara i fall där ledningen av någon anledning överhuvudtaget inte längre behövs som en samhällsekonomisk analys skulle utfalla med negativt resultat. Svenska kraftnät bedömer att denna situation är mycket ovanlig. Därför bör ändringen av ellagen 2 kap 15 f § helt strykas.

Svenska kraftnät ifrågasätter förslaget att de samhällsekonomiska lönsamhetsbedömningarna skall granskas av ”en från Svenska kraftnät fristående aktör”.

Förslaget kan ifrågasättas ur ett konstitutionellt perspektiv. Både Svenska kraftnät och Energimarknadsinspektionen är myndigheter som bedriver sin verksamhet med stöd av lag och i enlighet med direktiv som lämnas av regeringen. Att i lag föreskriva att delar av denna statliga verksamhet skall underställas en obligatorisk granskning av ”en fristående aktör” torde inte vara förenligt med grundläggande statsrättsliga principer om myndigheters självständighet. Koncessionsansökningar skall granskas och prövas av Energimarknadsinspektionen efter genomförda utredningar och samråd. Att Energimarknadsinspektionen funnit att oberoende granskningsförfaranden förekommer i Norge och Kalifornien kan knappast anses utgöra skäl att införa ett sådant förfarande i Sverige. Förutsättningarna och formerna för bedrivande av stamnätsverksamhet i dessa länder skiljer sig i flera avseende från Sverige. Om Svenska kraftnät eller Energimarknadsinspektionen har behov av extern kompetens för att göra samhällsekonomiska lönsamhetsbedömningar står det dessa myndigheter fritt att upphandla kompetensen istället för att i lag föreskriva en extern granskning av en privat aktör. Med hänsyn till att regeringen gett Energimarknadsinspektionen i uppdrag att föreslå riktlinjer för samhällsekonomiska lönsamhetsbedömningar vid byggande av överföringskapacitet för el, och frågan kommer att bli mer central i framtida koncessionsprövningar av stamnätsledningar, bör naturligtvis kompetens i frågan i första hand förstärkas inom myndigheterna och först i andra hand genom anlitan av externa resurser. Det kan förvisso finnas behov av att anlita extern kompetens för exempelvis metodutveckling och kvalitetsgranskning i företrädesvis mer komplicerade fall. Att lagstifta om en sådan granskning bedömer vi dock inte är ändamålsenlig, utöver de konstitutionella invändningarna.

Svenska kraftnät anser att det vore olämpligt med föreskriftsrätt enligt den föreslagna lagändringen.

Som också framgår senare i rapporten är det här ett område där både vilka samhällsekonomiska effekter som ska ingå samt metodiken för att analysera dem behöver anpassas och uppdaterades efterhand som metoderna för samhällsekonomisk analys utvecklas, vilket är en kontinuerlig process. Svenska kraftnät anser därför att det vore olämpligt att detaljstyra detta i föreskriftsform eftersom det riskerar att leda till en rigid och svårföränderlig metodbeskrivning. Eftersom Svenska kraftnät dessutom, som också tas upp i rapporten, redan arbetar med att uppdatera och formalisera riktlinjer inom detta område bör den expertis som finns på verket, och som har god kännedom om verksamheten, utforma de detaljerade metodbeskrivningar som behövs. Om föreskriftsrätt ska ges till en annan myndighet bör punkt 2 i fjärde stycket strykas, punkt 1 utgör i så fall en tillräcklig detaljnivå för föreskrifter. Vidare måste i så fall också punkt 3 och 4 tydliggöras.

Förtydliganden behövs kring när i processen olika krav ska ställas samt kring det föreslagna kravet på samråd.

Författningsförslaget och den detaljerade beskrivningen som finns i rapporten skiljer sig åt på så sätt att det i författningsförslaget står om "en samhällsekonomisk lönsamhetsbedömning" medan det i rapporten står om två olika varianter av samhällsekonomisk lönsamhetsbedömning, en kallad "övergripande" och en kallad "specifik". Så vitt Svenska kraftnät tolkar det som står i rapporten kan sista meningen i tredje stycket ("Bedömningen tas fram efter samråd med berörda intressenter.") och punkt 3 i fjärde stycket i författningsförslaget rimligen bara kopplas till den "specifika" samhällsekonomiska lönsamhetsbedömningen medan punkt 4 i fjärde stycket rimligen avser den "övergripande" samhällsekonomiska lönsamhetsbedömningen (eftersom en rapport som samråds om rimligen bör anses vara offentliggjord). Detta är dock inget som framgår av formuleringarna i författningsförslaget och det upplevs därför som otydligt hur lagförslaget avses och/eller kommer att tolkas. Svenska kraftnät menar att om dessa olika krav ska ingå i ett författningsförslag på detta sätt så måste det förtydligas när i processen kraven ska/kan ställas. Svenska kraftnät anser också att det mest rimliga och rationella är att tillämpa den redan etablerade samrådsprocess som finns idag utifrån ellagens och miljöbalkens krav. Om förslaget ska tolkas som att Energimarknadsinspektionen avser att skapa ytterligare en samrådsprocess med egen reglering vill Svenska kraftnät förtydliga att verket ser detta som både onödigt, då befintlig samrådsreglering kan tillämpas, och olämpligt eftersom det skulle utgöra ytterligare ett tids- och resurskrävande moment i en redan mycket långdragen tillståndsprocess.

Det saknas i den konsekvensutredning som presenteras i rapporten vilka konsekvenser förslaget skulle kunna få på ledtiderna för investeringsprojekt.

Det beskrivs endast att det kommer innebära ytterligare två moment för Svenska kraftnät (samråd av den samhällsekonomiska analysen samt granskning av en fristående aktör) och att Energimarknadsinspektionen beräknar sig behöva ytterligare en årsanställd per år för granskningen av samhällsekonomiska lönsamhetsbedömningar. I konsekvensanalysen skriver Energimarknadsinspektionen att de räknar med ett mer detaljerat beslutsunderlag, men tar däremot inte upp resursåtgången som kommer krävas både för att ta fram de detaljerade riktlinjer som planeras och för att genomföra mer detaljerade samhällsekonomiska lönsamhetsbedömningar för alla projekt, utan undantag, som kräver koncession. Oavsett vilken myndighet som ska beskriva och utveckla metodiken för samhällsekonomisk analys är detta ett tids- och resurskrävande arbete som givetvis i förlängningen kommer att påverka ledtiderna för projekt. Flera av de förslag som Energimarknadsinspektionen lämnar i rapporten finns det idag inte etablerade metoder för och det utvecklingsarbetet skulle bli omfattande, men det skulle krävas eftersom en värderingsmetod som inte är väl utvecklad och beprövad kan ge mer missvisande resultat än t.ex. en kvalitativ expertbedömning gör, och det är viktigt att det också finns ett dataunderlag av god kvalitet för kvantitativa värderingar. Det finns en tendens att siffror väger tyngre än kvalitativa beskrivningar oavsett om den siffran är en bra representation för det man vill mäta eller inte.

Där Energimarknadsinspektionen tycker sig se problem med att samhällsekonomiskt olönsamma projekt skulle kunna byggas av Svenska kraftnät, ser Svenska kraftnät snarare ett problem i att vi redan i nuläget har problem med att ledtider och begränsade resurser hos både myndigheter och leverantörer gör att det är svårt att hinna med att genomföra de stamnätvinvesteringar som är samhällsekonomiskt lönsamma. Det vore en stor samhällsekonomisk förlust att ytterligare förlänga ledtiden för varje projekt som behöver genomföras eller fördröja investeringen av nödvändiga projekt på grund av regleringen av samhällsekonomiska lönsamhetsbedömningar. Det skulle i längden kunna leda till både leveranssäkerhetsproblem och kapacitetsbrist på stamnätet i vissa områden.

Det finns grund för att undanta vissa projekt krav på samhällsekonomisk analys.

En tydlig kategori är ledningsomdragningar vid reinvesteringar av stationer. Reinvesteringar av stationer kräver inte koncession, däremot kan koncession ibland behövas för väldigt korta ledningssträckor på grund av att den nya stationen nästan alltid behöver placeras vid sidan av den befintliga. Eftersom de här ledningsom-

dragningarna är nödvändiga för fortsatt drift bör de inte avkrävas en samhällsekonomisk analys, utan det bör vara tillräckligt med en motivering av varför ledningsomdragningarna är nödvändiga¹. I t.ex. fallet med anslutningsärenden där anslutande part står för hela kostnaden av investeringen, gör Svenska kraftnät redan en kostnadsjämförelse för att föreslå den mest kostnadseffektiva lösningen för anslutningen, men inte en samhällsekonomisk lönsamhetsbedömning. Svenska kraftnät skulle inte ha möjlighet att neka en anslutning för att den inte är samhällsekonomiskt lönsam, varför Svenska kraftnät inte ser vad det ger för extra nytta att göra en samhällsekonomisk lönsamhetsbedömning av projekten utöver den kostnadsjämförelse som görs. Dessutom krävs när en samhällsekonomisk analys ska genomföras att det finns minst två realistiskt genomförbara alternativ, som uppfyller gällande drift- och personsäkerhetskrav, anslutningsplikt samt andra juridiskt tvingande krav, att ställa upp för lönsamhetsbedömningen. Som det nu är skrivet i författningsförslaget blir syftningen av undantaget baserat på särskilda skäl enbart på lönsamhetskravet, däremot finns inget utrymme för att vissa projekt bör kunna undantas kravet på en samhällsekonomisk analys enligt exemplet ovan. Om det inte ska finnas några generella undantag från kravet på samhällsekonomisk analys, bör det åtminstone finnas en möjlighet till att anpassa ambitionsnivån utifrån investeringsprojektens omfattning och komplexitet så att nyttan av de resurser som läggs in i den samhällsekonomiska analysen motsvarar projektets omfattning, komplexitet och kostnad. Det nämns i rapporten, men som lagförslaget är formulerat framgår inte detta.

Frågor kvarstår angående att alternativ till förstärkt överföringskapacitet ska ingå i den samhällsekonomiska analysen.

Det står i rapporten att alternativa åtgärder alltid ska inkluderas och utvärderas i samhällsekonomiska lönsamhetsbedömningar av stamnätsinvesteringar. Det kravet i kombination med kravet på att alla projekt som kräver koncession undantagslöst också ska ha en samhällsekonomisk lönsamhetsbedömning skulle alltså kunna leda till att bland annat exemplet ovan med mycket korta ledningsomdragningar vid reinvestering av stationer teoretiskt skulle kunna avkrävas en samhällsekonomisk lönsamhetsbedömning av ett oklart antal "alternativa" åtgärder för ett ledningsprojekt på kanske någon kilometer. Förutom den potentiellt stora ökningen av resursåtgång för varje projekt är det också av stor vikt att de principiella frågor som följer med ett sådant här krav inte har lösts. Som det också står i rapporten har Svenska kraftnät begränsat handlingsutrymme på grund av reglerna för åtskillnad mellan monopol och konkurrensutsatt verksamhet. Det står att Svenska kraftnät kan komma att behöva koordinera med andra aktörer om det skulle visa sig att

¹ Utan dem skulle stationen ifråga inte kunna fortsätta vara i drift och eftersom man gått vidare med att reinvestera stationen finns där tydliga skäl till att stationen fortsatt behövs i stamnätet. Det kan t.ex. vara anslutning av produktions- eller underliggande nät.

andra alternativ än de som Svenska kraftnät har rådighet över skulle visa sig vara mer lönsamma att genomföra. Detta är dels en vag beskrivning av hur Svenska kraftnät ska agera om så vore fallet, och dels fortfarande oklart hur en sådan koordinerings ska gå till i och med att Svenska kraftnät dels inte kan ställa några krav på andra aktörer om genomförande av åtgärder och dels inte heller kan fördela specifika aktörer på marknaden just enligt de regler som nämns. Vidare är det fortfarande oklart hur Svenska kraftnät ska agera om det är så att andra aktörer inte genomför de mest lönsamma investeringarna, ska Svenska kraftnät investera ändå? Det vore troligtvis inte samhällsekonomiskt fördelaktigt att under alltför lång tid avvakta med nödvändiga investeringar för att det är oklart vem som ska genomföra dem.

Tillräcklig tid behövs för anpassning till nya krav om Ei:s förslag går igenom.

Det finns inga uppgifter i rapporten om när det är tänkt att reglerna ska träda i kraft. I Svenska kraftnäts mening kan de tidigast träda i kraft under 2020 och även efter det kommer det behövas en övergångsperiod för utveckling och implementering av de föreskrifter Energimarknadsinspektionen kommer att lämna. Det står i rapporten att om regeringen godkänner författningsförslaget så kommer Energimarknadsinspektionen därefter att ta fram en eller flera föreskrifter med utgångspunkt i kapitel 4-6 i rapporten, men eftersom det inte är ett färdigt förslag på föreskrifter är det svårt att mer noggrant uppskatta tidsåtgången för att implementera dem. Det kommer därför att behövas en övergångsperiod som kan behöva sträcka sig över flera år beroende på utvecklingsbehov av och omfattning i föreskrifterna. Som exempel kan nämnas att kraftsystemanalytiker på Svenska kraftnät har påpekat att det troligtvis kommer krävas ett flerårigt utvecklingsarbete för att på ett ansvarsfullt och representativt sätt kunna analysera leveranssäkerhet enligt förslaget i kapitel 5.4.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektör Ulla Sandborgh efter föredragning av Mira Rosengren Keijser och Hilda Dahlsten. I ärendets handläggning har även deltagit Niclas Damsgaard tf divisionschef System.

Sundbyberg, dag som ovan

Ulla Sandborgh

Ulla Sandborgh

Mira Rosengren Keijser

Mira Rosengren Keijser

Hilda Dahlsten

Hilda Dahlsten

2018-08-30

Del 2 av remissvar Energimarknadsinspektionens rapport Ei R2018:06 Samhällsekonomiska analyser vid investeringar i stamnätet för el

Nedan följer de svar Svenska kraftnät vill lämna på specifika delar av rapporten, uppdelat per avsnitt av rapporten för tydlighet. Observera att vissa detaljer som kommenteras under vissa kapitel återkommer även i andra kapitel, men kommentarerna upprepas inte vid varje förekomst.

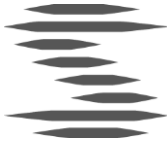
Författningsförslag ellagen (1997:857) och elförordningen (2013:208)

Svenska kraftnät delar inte Energimarknadsinspektionens syn att det behövs några ändringar i ellagen (1997:857) och elförordningen (2013:208). Om några ändringar angående samhällsekonomiskt lönsam utbyggnad av stamnätet ska göras bör de läggas in i instruktionen för Svenska kraftnät. Skälen för att inga ändringar bör göras framgår av del 1 av remissvaret.

Om förslagen ändå går igenom bör det stå ”bedöms vara samhällsekonomiskt motiverad” istället för ”är samhällsekonomiskt lönsam” i 6 a § ellagen respektive ”bedömningen av att anläggningen är samhällsekonomiskt motiverad” istället för den samhällsekonomiska lönsamhetsbedömningen i 6 a § ellagen samt i 5 och 15 §§ elförordningen. Skälen för detta framgår av del 1 av remissvaret.

3e stycket, 6a§, bör formuleringen **”Denna bedömning ska visa om investeringen är samhällsekonomiskt lönsam...”** justeras då vissa samhällsekonomiska lönsamhetsbedömningar endast syftar till att identifiera den mest kostnadseffektiva lösningen för att uppfylla ett lagkrav. Den nuvarande formuleringen innebär t.ex. att Svenska kraftnät för varje anslutningsärende också måste bedöma om själva anslutningen är lönsam, trots att detta inte har någon betydelse för investerings- eller koncessionsbeslutet.

Vidare bör ingen författningsändring göras av 2 kap 15 f § eftersom omprövning av koncession inte bör omfattas av krav på samhällsekonomisk analys. Resurser bör inte läggas på samhällsekonomisk lönsamhetsbedömning av stamledningar som, i de flesta fall vid omprövning av koncession, har många års livslängd kvar. Skälen för att denna ändring inte bör göras framgår av del 1 av remissvaret.

Svenska kraftnät anser att det vore olämpligt med föreskriftsrätt enligt den föreslagna lagändringen, både i ellagen och i elförordningen. Se del 1 för vidare förklaring och skäl till detta.

1. Inledning

1.2 Syfte

Ang. s.17, 4e stycket. Här bör påpekas att berörda intressenter är involverade i beslutsprocessen i och med den samrådsprocess som finns etablerad. Vidare är även beslutsfattarna involverade i beslutsprocessen.

1.5 Metod och genomförande

Svenska kraftnät anser att det är anmärkningsvärt att verket inte ingått i referensgruppen för detta arbete. Svenska kraftnät fick ta del av rapporten i ett mycket sent skede av arbetet, vilket inneburit att det i rapporten finns vissa misstolkningar av hur verket arbetar.

2. Det svenska stamnätet

2.2. Svenska kraftnäts roll i elsystemet

Första meningen är inte en helt korrekt beskrivning. Det bör ändras förslagsvis till: **”Svenska kraftnät är som statligt affärsverk och myndighet en del av svenska staten och står därmed direkt under regeringens inflytande.”**

3. När bör lönsamhetsbedömning göras, granskas och prövas?

Svenska kraftnät ser många fördelar med att öka användningen av och vidareutveckla metoderna för samhällsekonomiska bedömningar i samband med beslut om större stamnätsinvesteringar. Samtidigt ställer vi oss kritiska till att de ska göras i den omfattning som Energimarknadsinspektionen föreslår. Det är högst tveksamt om nyttan med att göra samhällsekonomiska analyser för t ex vindkraftsanslutningar (utöver de kostnadsjämförelser som vi redan gör), omkoncessioner och re-investeringar överstiger kostnaden den medför. Se vidare del 1.

3.1. Svenska kraftnäts beslutsprocess

Beskrivningen av beslutsprocessen är på övergripande nivå korrekt. Dock på sidan **28 inleds 4e stycket med ”I och med att antalet beslutstillfällen har utökats kan det initiala inriktningsbeslutet göras tidigare i processen.” Detta stämmer inte i alla lägen** och i vissa fall kommer beställaren snarare att vilja genomföra en fördjupad genomförbarhetsanalys innan förslaget är moget för ett styrelsebeslut.

Figur 4 stämmer inte överens med den nya processen för investeringsärenden. Svenska kraftnät kan bidra med en ny version.

Ang. s.28, 4e stycket. En fullständig samhällsekonomisk lönsamhetsbedömning ska finnas med som underlag vid inriktningsbeslut som görs utifrån vid tidpunkten bästa tillgänglig information. Fullständig innebär inte här att all information finns tydligt och detaljerat tillgänglig eftersom vi t.ex. inte föregår samrådsprocessen i val av sträckning. Vidare är det inte nytt att samhällsekonomisk analys ska finnas med i beslutsunderlaget, däremot arbetar Svenska kraftnät utifrån andra principer för vilka projekt som bör omfattas av detta krav än vad Energimarknadsinspektionen föreslår.

Ang. s.29, avsnitt ”Svenska kraftnäts riktlinjer för samhällsekonomiska lönsamhetsbedömningar”. Här används en del begrepp på ett annat sätt än vad som används i Svenska kraftnäts styrande dokument, men detaljerna kring det behöver inte specificeras här, dock bara uppmärksammas att begreppsanvändningen skiljer sig åt. Vidare beskrivs att den samhällsekonomiska lönsamhetsbedömning i regel inte uppdateras, vilket inte stämmer eftersom den ska uppdateras förutsatt att det framkommer ny information som är av sådan vikt att analysens slutsats eventuellt kan påverkas.

I sista stycket samma avsnitt står också att den interna riktlinje som ska fastställas inte behandlar hur samhällsekonomisk lönsamhetsbedömning ska användas för investeringar som inte är strategiska. Detta stämmer inte eftersom riktlinjen är generell och sätter upp principer för hur olika typer av projekt ska behandlas. Att de inte i alla avseenden stämmer överens med Energimarknadsinspektionens bild av hur de principerna bör formuleras är inte att likställa med att de inte finns med. Det står vidare att Svenska kraftnät tidigare har uttryckt att det ofta är helt uppenbart att reinvesteringen kan motiveras ur ett samhällsekonomiskt perspektiv och att uttalandet skulle tala emot att det görs en grundlig analys. Svenska kraftnät kan hålla med om att det definitivt kan motiveras tydligare varför det skulle vara uppenbart att reinvesteringar av en befintligt utbyggd infrastruktur är samhällsekonomiskt lönsam eftersom inte alla som läser den motiveringen är insatta i elsystemet, hur det hänger samman och hur den infrastrukturen är samhällsnödvändig. Där kan Svenska kraftnät arbeta vidare med hur vi kommunicerar vikten av den befintliga infrastruktur vi anser det motiverat att upprätthålla. Varför det skulle tala **emot** att en grundlig analys genomförts är dock oklart.

3.4. Ei:s förslag om tidpunkt och process

Som nämnts ovan anser Svenska kraftnät att det inte behövs några ändringar i ellagen och elförordningen för att säkerställa att stamnätsinvesteringarna är samhällsekonomiskt motiverade. De förändringar som föreslås av Energimarknadsinspektionen här står även med i förslaget till förändring av författning och har kommenterats där och i del 1.

Ang. s.38, 2a stycket. Där motiveras förändringarna i ellagen och elförordningen utifrån att det inte finns några förordningar eller föreskrifter som garanterar att Energimarknadsinspektionen ska få ta del av samhällsekonomiska lönsamhetsbedömningar som ett beslutsunderlag. Den bristen skulle kunna avhjälpas enbart med kravet på att en samhällsekonomisk lönsamhetsbedömning ska ingå i underlaget som Energimarknadsinspektionen får ta del av, t.ex. som en del av underlaget i koncessionsansökan. Detaljstyrningen av innehållet och krav på en ytterligare samrådprocess är mycket mer långtgående än vad som krävs för att åtgärda den beskrivna bristen på insyn.

Ang. s.38, 3e stycket om särskilda skäl. Svenska kraftnät vill lägga till ett förtydligande om att N-1-kriteriet utgör en grundläggande planeringsförutsättning som generellt (inte i särskilda fall) alltid ska uppfyllas. Vidare håller vi med om det som står senare i samma stycke att ett krav på synnerliga skäl vore alltför restriktivt.

Ang. s.39, 1a stycket. Energimarknadsinspektionen konstaterar här själva att detaljregleringen kommer att behöva ändras allt eftersom metodutvecklingen går framåt. Svenska kraftnät håller med om detta och anser att det är en anledning till varför det inte är lämpligt med en allt för detaljerad reglering.

Ang. s.39, 2a stycket. Svenska kraftnät anser att det är olämpligt att införa två olika begrepp för samhällsekonomisk lönsamhetsbedömning. Det ger en felaktig bild av hur en samhällsekonomisk lönsamhetsbedömning tas fram. En samhällsekonomisk analys tas fram inför det första beslutet, inriktningsbeslut. Den uppdateras vid behov inför beslut under processens gång fram till ansökan om koncession. Det innebär också att Energimarknadsinspektionens resonemang om att de inte lämnar **några förslag om reglering av den ”övergripande analysen” inte stämmer eftersom den reglering som skapas kommer att behöva tillämpas för den ”övergripande analysen”, eftersom denna utgör den samhällsekonomiska lönsamhetsbedömningen.** Den analys som görs initialt kan naturligtvis behöva uppdateras t.ex. om det tillkommer större förändringar på transmissionsnätet vilket skulle kunna innebära att projektets lönsamhet förändras och i vissa extrema fall att projektet inte längre bedöms lämpligt att gå vidare med. Det är dock samma analys som uppdateras, inte en helt ny som tas fram.

Ang. s.38, 3e stycket. Svenska kraftnät gör redan idag samhällsekonomiska analyser i tidigt skede vilka ligger till grund för beslut. När sedan beslut är fattat om att

en åtgärd är nödvändig och samhällsekonomiskt motiverad, och det underlag som krävs för samråd har tagits fram, hålls samråd med en vid krets. Svenska kraftnät följer med andra ord den normala tillståndsprocessen och arbetar dessutom aktivt med att utveckla arbetet med information i tidiga skeden för att möta intressenter-
nas behov.

Ang. s.42, 5e stycket. Hur och när Energimarknadsinspektionen menar att samråd ska ske är inte tydliggjort i förslaget, det kan tolkas på flera olika sätt. Energimarknadsinspektionen beskriver på sidan 39 i rapporten vikten av att en samhällsekonomisk lönsamhetsbedömning tas fram i ett tidigt skede och i författningsförslaget **står ”Bedömningen tas fram efter samråd med berörda intressenter.” Under denna rubrik i rapporten står dock att det är den ”specifika” samhällsekonomiska lönsamhetsbedömningen som ska tas fram efter samråd.** Svenska kraftnät önskar att Energimarknadsinspektionen förtydligar vad förslaget egentligen innebär med avseende på samråd om den samhällsekonomiska lönsamhetsbedömningen.

Om förslaget ska tolkas som att Energimarknadsinspektionen avser att skapa ytterligare en samrådsprocess med egen reglering vill Svenska kraftnät förtydliga att verket ser detta som både onödigt, då befintlig samrådsreglering kan tillämpas, och olämpligt eftersom det skulle utgöra ytterligare ett tidskrävande moment i en redan mycket långdragen tillståndsprocess. Svenska kraftnät anser att det mest rimliga är att tillämpa den redan etablerade samrådsprocess som finns idag utifrån ellagens och miljöbalkens krav. Denna infaller lämpligt nog efter att den första versionen av den samhällsekonomiska lönsamhetsbedömningen enligt Energimarknadsinspektionens förslag är offentliggjord och innebär att en vid krets av myndigheter, organisationer, berörda och andra intresserade har möjlighet att lämna synpunkter på bedömningen under den ordinarie samrådsprocessen.

Ang. s.42, 8e stycket. Se del 1 för kommentarer ang. om det bör finnas undantag från krav på samhällsekonomisk lönsamhetsbedömning. Observera också att titeln **”Bör det finnas undantag från krav på samhällsekonomisk lönsamhet?” (vilket tydligt framgår att det bör om det finns särskilda skäl)** inte stämmer överens med svaret **”Det ska inte finnas några generella undantag från kravet på samhällsekonomisk lönsamhetsbedömning”** vilket Svenska kraftnät anser att det bör vid t.ex. särskilda skäl exemplifierats tidigare. Det bör finnas möjlighet att vid särskilda skäl åtminstone endast lämna en motivering till varför åtgärden behöver genomföras. Detta gäller framförallt för väldigt små projekt, som exempelvis korta ledningsomdragningar vid reinvesteringar av stationer eller flytt av endast korta delar av en ledning till följd av krav från Trafikverket, där både kravet på en samhällsekonomisk lönsamhetsbedömning i fullständig omfattning och dessutom en granskning av en tredje part av den skulle bli enormt resurskrävande i relation till investeringens omfattning.

Ang. s.43, 4e stycket om reinvesteringar. Det framförs att helt nya ledningar byggs för att kunna etablera reservmatning under en kortare tid, varefter ledningen rivs. En beskrivning vi inte känner igen. Om helt nya ledningar byggs så torde de vara föremål för koncessionsansökan och därmed inte kunna klassificeras såsom reinvestering.

4. Analysramverk

4.1. Samhällsekonomisk analys

Idealt fångar en samhällsekonomisk lönsamhetsbedömning upp och korrekt värderar alla effekter som en investering medför. I praktiken är detta dock mycket svårt. Som tidigare konstaterats vilar bedömningen till stor del på antaganden och både metoder och modeller är förknippade med osäkerheter. Dessutom finns det effekter som är svåra att kvantifiera och värdera. Resultaten av samhällsekonomiska bedömningar är därför alltid just en bedömning.

Därtill är det viktigt att ha i åtanke att framtiden är osäker. Stamnätledningarna som byggs idag kan komma att vara samhället till gagn i upp till 100 år framöver. Samtidigt förändras omvärlden (och därmed förutsättningarna för elöverföring) snabbt och att ingen kan idag säga hur stamnätet kommer att se ut och vilken roll det kommer att spela om t.ex. fyrtio år. Det gör det minst sagt svårt att beräkna vilket värde en investering har för samhället så långt fram i tiden.

Ang. s. 45, 2a stycket. Observera att det endast är de monetariserade kostnaderna och nyttorna som kan nuvärdesberäknas.

4.2. Analysramverkets olika delar

Ang. s.51-52, avsnitt **”Bedömning av resultatet”**. Energimarknadsinspektionen skriver att projektet som huvudregel bara ska genomföras om det uppvisar ett positivt nettonuvärde. Våra invändningar mot det resonemanget beskrivs i del 1 samt även av Energimarknadsinspektionen själva i parentes **i samma mening ”förutsatt att alla nyttor och kostnader är fullständiga och korrekt värderade”**. Alla samhällsekonomiska effekter som Energimarknadsinspektionen beskriver i rapporten och som ska ingå i den samhällsekonomiska lönsamhetsbedömningen har inte en etablerad utvecklad metodik som fullständigt och korrekt beskriver dem. Det är positivt att ha en hög ambition i vad man vill åstadkomma och utveckla inom analysarbetet, men att ställa krav på att sådan värdering ska göras innan den utvecklingen har gjorts och metodiken finns på plats blir orimligt. Eftersom alla nyttor och kostnader inte kan värderas fullständigt och korrekt måste en lönsamhetsbedömning inkludera även kvalitativ och kvantitativ värdering av samhällsekonomiska effekter. Vidare beskriver Energimarknadsinspektionen att miljökonsekvensbedömningar och miljöprovningar inte viktas in i den samhällsekonomiska lönsamhets-

bedömning utöver de delar som är helt eller delvis internaliserade. Ändå innehåller förslaget senare i rapporten ett helt delkapitel (5.8) som handlar om externa effekter där flera delar inte är internaliserade (t.ex. lokala miljöeffekter), och där beskrivs att de ingår och ska beskrivas kvalitativt, och därigenom borde väl också den kvalitativa värderingen vägas in i lönsamhetsbedömningen och inte bara de internaliserade delarna? De samhällsekonomiska effekter som ska analyseras inom ramen för den samhällsekonomiska lönsamhetsbedömningen borde också inkluderas i själva lönsamhetsbedömningen. Det står också senare i 3e stycket s.52 **att ”den samhällsekonomiska lönsamhetsbedömningen kan ha stora kvalitativa inslag”**. Det är därmed något oklart vad som avses i den lagtext som föreslås med ett krav om **att investeringen ”är samhällsekonomiskt lönsam” med undantag för särskilda skäl**. Är de kvalitativa inslagen endast att betrakta som en grund för särskilda skäl eller utgör de en del av den samhällsekonomiska lönsamhetsbedömningen?

5. Effekter kopplade till en investering i stam- nätet

5.1. Effekter av ett utredningsalternativ

I detta avsnitt beskrivs bland annat svårigheterna med att värdera påverkan på miljö- och intrångseffekter och olika exempel på metoder presenteras, Svenska kraftnät har inget att tillägga till detta. Det är dock viktigt att ha i åtanke att innan krav ställs på att använda en viss metod måste det säkerställas att metoden är etablerad i samhället och accepterad av branschen. Detsamma gäller för eventuell användning av prisschabloner för olika effekter, det vill säga de ska vara förankrade både bland de som påverkar och de som blir påverkade.

5.2. Elmarknadsnytta

Svenska kraftnät anser inte att användande av flera marknadsmodeller nödvändigtvis bidrar till ökad kvalitet och robusthet i resultaten. I en del fall ger en viss modell de mest realistiska resultaten och i andra fall en annan modell. Att som regel t.ex. använda flera modeller och sedan exempelvis ta ett medelvärde tillför ingen ökad kvalitet. Svenska kraftnät använder idag en modell för de flesta analyser av elmarknadsnytta och en annan för att ta fram randvillkor som t.ex. priser i angränsande system. Rimlighetsbedömning av resultaten görs genom jämförelse med tidigare analyser och intern granskning av rapporten. Inte heller andra nordiska TSO:er använder sig av resultaten från flera olika marknadsmodeller för enskilda samhällsekonomiska analyser av projekt.

I texten nämns också att ”modellerna bör vara tillgängliga för fler än Svenska kraftnät”. Detta bör förtydligas till att de ska vara kommersiellt tillgängliga och i branschen vedertagna då inte finns några väl fungerande helt öppna marknadsmodeller.

I texten nämns Monte Carlo-simuleringar med en något oklar innebörd av vad det är som i praktiken ska utföras. Svenska kraftnät och övriga Nordiska TSO:er använder oftast en period om ca 30 år (som simuleras ned till 1-3 timnivå) av väderdata som indata till modellen. Den elmarknadsnytta som redovisas är medelvärdet av samtliga utfall i perioden. Om detta är vad som åsyftas med Monte Carlo-simuleringar så vore ett förtydligande på sin plats. I texten nämns dock att serierna ska slumpas fram vilket vore direkt felaktigt då flera faktorer påverkar varandra (t.ex. ett år med lite nederbörd är också ofta ett år med låg temperatur osv).

Förslag till alternativ formulering: Beräkningarna bör baseras på ett tillräckligt stort utfallsrum av relevanta variationer som nederbörd, vind, sol och temperaturförhållanden.

Intressentdialog sker i samband med att de scenarier som utgör grunden till analysen tas fram. Svenska kraftnät ser ingen nytta av att genomföra ytterligare dialog angående enskilda resultat där scenariot har använts.

Vidare nämns att resultatens rimlighet kan kontrolleras med hjälp av priser på finansiella instrument. Förtydliga gärna vilka instrument som åsyftas då prisskillnader (EPADS) för närvarande inte handlas på den tidshorisont som stamnätsinvesteringar analyseras.

5.3. Påverkan på aktörernas marknadsmakt

Det är inte rimligt eller meningsfullt att ställa krav på analys av marknadsmakt med hjälp av marknadskoncentrations-index. Som Energimarknadsinspektionen själva noterar fungerar den nordiska elmarknaden jämförelsevis väl och påverkan av en enskild stamledning på marknadskoncentration kommer att vara mycket liten. Analysen skulle vidare kräva att antaganden görs om ägarförhållanden på elmarknaden flera decennier framåt i tiden, vilket innebär att resultaten blir väldigt osäkra. En kvalitativ bedömning av påverkan på marknadsmakt bör vara tillräcklig.

Svenska kraftnät anser att följande anledningar talar för att detta inte bör ingå i den samhällsekonomiska analysen, som också nämns i ENTSO-e guidelines.

- Framtida (2030+) marknadsmakt kan inte antas vara som dagens utan kommer att förändras av fusioner och uppdelningar av företag.
- Måste baseras på konfidentiella data.
- Denna kortsiktiga fråga hanteras mer effektivt med reglering än med infrastruktur som har ett betydligt mer långsiktigt perspektiv. Att ta hänsyn till detta kan leda till sub-optimala beslut.

Vidare så är en konsekvens av detta att Svenska kraftnät skulle behöva använda analysresurser för att upprätthålla register över ägarfördelningen av produktions-

resurserna vilket innebär, givet samma analysresurser, mindre tid till mer relevanta analyser.

I ENTSO-e Guidelines sammanfattas användandet av denna indikator enligt nedan:

”The impact of future assets on current market power (which is generally positive) is an important indication, but this short-term aspect cannot be used in the assessment of an investment decision which is, by definition, a long-term commitment;

National markets have already begun to merge, through market coupling, and a reporting of benefits on market power by Member States is already outdated”

Att en EU-förordning kräver detta för transeuropeiska projekt anser inte Svenska kraftnät vara grund för att det ska användas i alla Svenska kraftnäts samhällsekonomiska analyser.

5.4. Förändrad leveranssäkerhet

Generellt tas här upp flera olika begrepp som inte riktigt hör samman på ett tydligt sätt. Förutsatt att en föreskrift om hur förändrad leveranssäkerhet ska värderas ska tas fram av Energimarknadsinspektionen anser Svenska kraftnät att det är av stor vikt att detta tas fram i samarbete med Svenska kraftnät så att begreppen tydliggörs och uppfattas på ett entydigt sätt av båda myndigheter.

Värdering i monetära termer är möjlig för flera delar. Dock anser Svenska kraftnät att beräkningsmetodiken för samtliga parametrar (förutom möjligen effekttillräcklighet) inom denna kategori fortfarande är för osäkra för att värdering i monetära termer ska vara meningsfull. Krav på monetarisering bör införas först när allmänt vedertagna metoder för detta finns. Svenska kraftnät anser att värdering av dessa effekter i pengar riskerar att bli vilseledande så länge metoderna inte är tillräckligt robusta och tillförlitliga.

Exempelvis har ENTSO-E i sin nätutvecklingsplan TYNDP enbart kvantifierat effekttillräcklighet. Fram till TYNDP2018 har i princip bara nollresultat redovisats, i den senaste versionen (TYNDP2018 som nu kommer för konsultation) visas en del resultat för denna indikator men resultaten skiljer sig vitt mellan olika modeller och därför används en ytterligare indikator (ökad marginal). Denna indikator ger mer robusta resultat men är betydligt svårare att monetarisera.

Svenska kraftnäts uppskattar att för att uppfylla punkterna **”Ei föreslår att systemtillräcklighet ska ingå i den samhällsekonomiska analysen”** samt **”Ei föreslår att driftsäkerhet ska ingå i den samhällsekonomiska analysen”** på ett ansvarsfullt sätt krävs ett mycket omfattande utvecklingsarbete krävs med avseende på metoder samt att nya simuleringsverktyg kommer att behöva införskaffas och nya nätdata-

modeller kommer behöva utvecklas och underhållas. I praktiken handlar det om flera år för att ha denna funktion på plats.

Ang. s.69, 1a stycket under ”Beskrivning av driftsäkerhet”. Här anges att långsiktiga åtgärder för att öka driftsäkerheten är att ändra elområdesindelningen. Det är oklart vad Energimarknadsinspektionen syftar på. Det bör förtydligas på vilket sätt detta skulle bidra till att upprätthålla eller öka driftsäkerheten.

Ang. beskrivning av mothandel under rubrik ”Beskrivning av driftsäkerhet” vill Svenska kraftnät lyfta fram att sedan elområdesindelningen infördes har kostnaderna för mothandel varit förhållandevis små, men i beskrivningen av mothandel kan det för läsaren verka som att det är en stor post och stora volymer trots att så inte är fallet.

Ang. s.74, 2a stycket, föreslås följande formulering: ”De automatiska reserverna korrigerar frekvensavvikelser tillbaka mot 50 Hz medan de manuella reserverna används vid större frekvensavvikelser för att återställa de automatiska reserverna. De manuella reserverna (mFRR) handlas på reglerkraftmarknaden som vid tidpunkten för rapporten är en gemensam nordisk marknad.” **för en korrekt beskrivning.**

Svenska kraftnät vill också uppmärksamma att vissa systemkrav och krav på reserver regleras av EU och där har Svenska kraftnät inte någon möjlighet att påverka volymerna av dessa genom nätutbyggnad. Det innebär att även om Energimarknadsinspektionen anser att vi bör värdera dessa i en samhällsekonomisk analys kommer vi oavsett resultatet vara tvungna att upprätthålla vissa nivåer.

5.5. Kostnadseffektiv politisk måluppfyllelse

Ang. s.78, 3e stycket. Anslutningsplikten är en lagställd plikt Svenska kraftnät måste uppfylla. Den bör därför generellt utgöra ett sådant undantag för att Svenska kraftnät ska kunna följa de lagställda krav som finns. Detta bör framgå tydligt. Det exempel som nämns i samma stycke är ett bra exempel på ett sådant fall där det finns en tydlig risk att utfallet av analysen inte kommer att uppfylla kravet på lönsamhet, men där anslutningsplikten ändå (i nuvarande utformning) kommer att kräva av Svenska kraftnät att genomföra investeringen.

5.8. Externa effekter

Precis som Energimarknadsinspektionen konstaterar i rapporten är det svårt att hantera kvarstående så kallade externa effekter av exploateringsföretag. Vad består en sådan effekt av och hur ska den kvantifieras och värderas? Svenska kraftnäts uppfattning är att påverkan på omgivningen som inte ingår som en del i investeringskalkylen tas om hand i tillståndsprocessens samråd, vid upprättande av miljökonsekvensbeskrivning och identifiering av eventuellt behov av att genomföra kompensationsåtgärder. Svenska kraftnät vill här passa på att förtydliga att i pro-

jektbudgeten ingår förutom markintrångsersättning även ersättning för så kallad miljöskada (t.ex. ersättning till en fastighet som får störd utsikt utan att vara berörd av ledningsrätten) och kostnader för att undvika vissa områden, förebygga att skada uppstår, återställande av tillfälliga skador och kompensationsåtgärder. I och med detta menar Svenska kraftnät att alla effekter som uppstår är inkluderade i så stor omfattning som är möjligt med dagens regelverk och befintliga etablerade värderingsmetoder.

Kommentarer till rubrikerna ”Lantmäteriets värderingsmetod vid markintrång” och ”Ei föreslår att lokala intrångseffekter ska ingå i den samhällsekonomiska analysen”:

Svenska kraftnät håller med att Lantmäteriets Värderingshandbok ska ligga till grund för att bestämma de lokala intrångsersättningarna. Eftersom det är i ett så tidigt skede kan endast schablonvärden nyttjas. Vidare bör ingen extra uppräknings ske då Lantmäteriets Värderingshandbok bygger på metoder som ersätter alla framtida skador. Värderingshandboken bygger på tillämpningen av ersättningsreglerna i ExL där engångsersättning för alla framtida skador ska beräknas och ersättas (intrångsersättning och annan ersättning). IAN-modellen, som tillämpas i första hand vid intrång av stolpar i jordbruksmark, fångar upp alla framtida skador i den restpost som ingår i modellen. Intrång i skogsmark ersätts enligt skogsnormen som även den ersätter alla framtida skador, men enligt en annan beräkningsmodell än IAN-modellen. Sammanfattningsvis ska alltså inte ersättningsposten uppräknas något ytterligare då värderingen görs enligt de principer som redovisas i Värderingshandboken. För vidare information hänvisas till ett tidigare utlåtande av Leif Norell, 2018-04-05, som Energimarknadsinspektionen tagit del av och som bilagts detta remissvar.

Samtliga uppskattade kostnader på grund av visuell påverkan och psykiska immissioner (företagsskada för de fastigheter som belastas av ledningen och miljöskada för de fastigheter som endast indirekt påverkas av ledningen) tas idag upp i projektkostnaden i en gemensam pott. Storleken på den eventuella ersättningen för företags- och miljöskada är inte beroende på om fastigheten belastas av ledningen eller ej utan på avstånd från ledningen och hur stor del av ledningen som kommer att exponeras från fastighetens bostadsbyggnader. Eftersom ledningen inte heller är färdigprojekterad i detta skede går det inte att se vilka fastigheter som kommer att beröras utan endast schablonkostnader kan uppskattas. Notera att framräknandet av ersättningar för företags- och miljöskada kan ske först när ledningen är färdigbyggd då man bedömer minskningen av fastigheternas marknadsvärde. Att dela upp separata poster för företagsskada och miljöskada är helt irrelevant i det skede som den samhällsekonomiska lönsamhetsbedömningen upprättas. Att det är en omständligare process och ev. större kostnad för den enskilde fastighetsägaren att driva en process om miljöskada är inte relevant i det skede lönsamhetsbedömning-

en ska tas fram. Samtligt bör påpekas att Svenska kraftnät enligt sina rutiner skickar ut erbjudande om ersättning för markvärdesminskningen till de som bedöms lida skada oavsett om det rör sig om företags- eller miljöskada.

Ang. s.88, ”**Ei föreslår att utsläpp kopplade till ledningsinfrastruktur ska ingå i den samhällsekonomiska analysen**”. Svenska kraftnät instämmer i att utsläpp till luft och vatten samt buller bör kvantifieras och värderas separat. Klimatpåverkan uttryckt i CO₂-ekvivalenter av en investering eller en åtgärd är en mycket väsentlig och efterfrågad uppgift i sig, inte minst med tanke på klimatpolitiska mål. För att till fullo redovisa klimatpåverkan av en investering i stamnätet, så bör dock även påverkan på nätförluster inkluderas i redovisningen av CO₂-utsläpp. För att möjliggöra en sådan redovisning behövs en entydigt fastställd omräkningsfaktor för elanvändningens/nätförlusternas klimatpåverkan (t ex uttryckt i gram CO₂ per kWh).

5.9. Sammanfattning av effekter som föreslås ingå i analysen

I ASEKs skrift ”**Analysmetod och samhällsekonomiska kalkylvärden för transportsektorn**” från april 2018 konstateras t.ex. att ”... effekter på naturen är både problematiska att kvantifiera och värdera. I sådana fall bör effekterna beskrivas verbalt, för att inte utelämnas i beslutsfattande” (sid 15). Därmed kan tyckas att staten har satt ned foten i frågan kring hur sådana svårvärderade effekter som miljövärden ska hanteras i samhällsekonomiska lönsamhetsbedömningar. Detsamma borde rimligtvis gälla även värderingen av intrångseffekter och psykiska immissioner som också är mycket svåra att kvantifiera och värdera. Svenska kraftnät ställer sig därför frågande till hur Energimarknadsinspektionen i sin rapport kan komma till en annan slutsats.

Avsnitt 5.9 uppges vara en sammanfattning av effekter som ska ingå i den samhällsekonomiska analysen. Dock saknas krav som framkommer i efterföljande kapitel 6. Sista stycket i avsnitt 6.3 anger att Energimarknadsinspektionen föreslår att alternativ till förstärkt överföringskapacitet alltid ska inkluderas i den samhällsekonomiska analysen. Detta förslag återfinns dock inte i avsnitt 5.9.

Ang. lokala intrångseffekter, tabell 1: Förutsättningen att enbart sådant som inte är internaliserat i projektkostnaden ska redovisas här har Svenska kraftnät inget att invända mot. Dock tycker Svenska kraftnät att det är otydligt vad Energimarknadsinspektionen menar med texten som avser komplettering av värdering som görs enligt Lantmäteriets värderingshandbok och menar att det inte finns behov av komplettering så som Energimarknadsinspektionen framför i rapporten, se även kommentaren under rubrik 5.8.

6. Alternativ till investeringar i förstärkt överföringskapacitet

6.1. Alternativ till förstärkt överföringskapacitet

Svenska kraftnät vill återigen poängtera att vi inte har rådighet över majoriteten av angivna alternativ. Omlokalisering av produktion och förbrukningsanläggningar är t.ex. sådant som Svenska kraftnät ej har rådighet över.

Beslut som rör till exempel investeringar i energilager eller var produktion ska förläggas är frågor för marknaden snarare än för Svenska kraftnät. Som statligt affärsverk har vi inget mandat, eller för den delen möjlighet, att styra marknadsaktörernas beslut i sådana frågor och ska inte heller förfördela specifika aktörer. Därmed kan man fråga sig hur stort värdet av att vi utreder sådana alternativ är. Även om vi finner att de kan vara mer lönsamma för samhället finns det ingen garanti att någon marknadsaktör kommer att vilja förverkliga sådana planer.

Om det anses vara av stor vikt att alternativ till stamnätsinvesteringar bör jämföras med stamnätsinvesteringar generellt, kan det t.ex. utredas i en större utredning av exempelvis elmarknadens nuvarande uppdelning och hur en långsiktig planering av energisystemet bör samordnas i ett mer generellt perspektiv, eller jämförande studier av vilka alternativ som finns tillgängliga och deras egenskaper, snarare än att ingå i varje separat samhällsekonomisk lönsamhetsbedömning för alla koncessionspliktiga stamnätsinvesteringsprojekt. Det är möjligt att Svenska kraftnät kan vara en lämplig myndighet för att utföra sådana större generella studier, men det bör inte åläggas varje koncessionspliktigt investeringsprojekt.

Därtill skiljer sig tidshorizonten för en stamnätsinvestering och en investering i energilager markant från varandra. Ledtiden för att bygga en stamnätsledning är ungefär 10 år medan den senare har betydligt kortare ledtid. Eftersom förutsättningarna kan ändras mycket under denna period är det svårt att i dagens läge jämföra två sådana alternativ.

Ang. s.95 2a stycket. Dynamisk ledningskapacitet är främst ett användbart verktyg vid driftplanering men svårare att dra nytta av vid långtidsplanering.

6.3. Ei:s bedömning om alternativ till nätutbyggnad

Ett krav på att inkludera alternativ till nätutbyggnad i analysen behöver kompletteras med en beskrivning av dels vilka alternativ som ska inkluderas i vilka analyser, och även en beskrivning av hur resultaten ska användas, både för Svenska kraftnät och hur Energimarknadsinspektionen kommer att hantera dem. Om analysen t.ex. visar att ny produktion i ett specifikt område vore bättre ur ett samhällsekonomiskt perspektiv än att bygga en stamledning, kommer då Energimarknadsinspektionen att neka koncession för ledningen? Och vem ansvarar sedan för att den aktuella

produktionen byggs? Att från Svenska kraftnäts sida underlåta viktiga investeringar i avvaktan på att privata aktörer ska investera i åtgärder kan leda till att vi riskerar att inte leva upp till vårt ansvar som stamnätsägare och riskerar leveranssäkerhet. Det kvarstår flera oklarheter i den här frågan, vilket även tas upp i del 1 av remissvaret.

Ang. s.98, 2a stycket, och beskrivningen av att stamnätet är överdimensionerat. Här vore det lägligt att komplettera skrivningarna med att det som vid en första betraktelse upplevs som överdimensionering, i själva verket utgör en nödvändig flexibilitet för att möjliggöra underhållsåtgärder och nödvändiga avbrott för utbyggnadsåtgärder. Stamnätets avbrottsshantering är synnerligen komplex och det kan gå flera år mellan möjligheter att ta vissa specifika avbrott på ledningar och stationer, t.ex. vid landets kärnkraftverk. Rådande situation med att möjliggöra avbrott i stamnätet indikerar att stamnätet inte kan anses vara överdimensionerat. Sommarens skogsbränder visar också på kraftig marknadspåverkan i form av sänkta överföringsgränser när enskild ledning måste bortkopplas på räddningsledarens order.

7. Konsekvensutredning

Svenska kraftnät anser att det fattas viktiga konsekvenser i detta kapitel. Dels som påpekas i del 1 och även tidigare i del 2 så är risken mycket stor att om förslaget som det ser ut idag ska genomföras i sin helhet så kommer det att leda till ännu längre ledtider för alla projekt. Merarbete kommer att tillkomma inte bara av de två moment som Energimarknadsinspektionen **nämner i kap 7.3. ("Dessa moment är att den samhällsekonomiska lönsamhetsbedömningen dels ska vara framtagen efter samråd, dels ska vara granskad av en från sökanden fristående aktör.")**, utan även i form av en ökad mängd samhällsekonomiska analyser. Eftersom det varken finns några generella undantag eller med nuvarande skrivning möjlighet till undantag från samhällsekonomisk lönsamhetsbedömning vid särskilda skäl kommer mängden analyser att öka. Om det anses av stor vikt att analysera huruvida anslutningsplikten är ett samhällsekonomiskt lönsamt krav kan det göras i en utredning, men där Svenska kraftnät inte står för investeringskostnaden borde det inte krävas i utredningen av varje enskilt projekt.

Ytterligare en risk som behöver lyftas fram är att med den kravbild på samhällsekonomiska lönsamhetsbedömningar som beskrivs i den här rapporten tillsammans med ett lagkrav på konsultgranskning av varje analys, så blir risken mycket stor att tillgången på konsulter med rätt kompetens blir en väldigt trång sektor. Det leder till att det blir dyrare, mer tidskrävande och större risk för godtyckliga bedömningar, speciellt av mindre ärenden som inte kommer att vara attraktiva att ta på sig för ett konsultbolag. Det riskerar förstås också att leda till längre ledtider för varje projekt. Här kan också nämnas att på s.33 i rapporten beskrivs att kravet i Norge

för att det ska krävas en kvalitetsgranskning av en fristående aktör är att det avser stora investeringar i stamnätet vilket där innebär 300 kV-ledningar om minst 20 km. Om krav på sådan här granskning, vilket Svenska kraftnät inte tycker borde ställas i lag, skulle liknande gränser kunna minska risken för att detta blir en stor flaskhals i processen. Vidare beskrivs att det finns farhågor att granskarna, som är privata konsultföretag, inte är tillräckligt oberoende i förhållande till Statnett vilket såklart skulle vara en risk även i Sverige.

7.1. Allmänt om elnätet i Sverige

Ang. s.101, 4e stycket. Här anges att det finns två parter som bedriver stamnätsverksamhet i Sverige. Det bör styrkas varför Energimarknadsinspektionen anger två parter. Av Departementsserien DS 2017:44 Elmarknadslag framgår på sidan 148 att departementet inte behandlat huruvida Baltic Cable ska anses vara TSO. Om inte regeringen nyligen fattat beslut om att ändra statusen för Baltic Cable bör rapporten korrigeras så att endast Svenska kraftnät bedriver stamnätsverksamhet.

7.2. Ei:s förslag

Ang. s.103, 2a stycket. Som Svenska kraftnät tidigare uttryckt håller vi inte med om att det är så svårt som det beskrivs att bedöma samhällsnyttan av de stamnätsinvesteringar som genomförs eller planeras, även om vi håller med om att processer och metoder kan förbättras och effektiviseras. Som kommenteras tidigare i detta svar konstaterar Energimarknadsinspektionen att det ofta är svårt att sätta monetära värden på alla de kostnader och nyttor som uppstår vid komplexa investeringar och menar att man med tydliga riktlinjer kan avhjälpa de eventuella osäkerheter som kan uppstå. Samhällsekonomiska lönsamhetsbedömningar bygger emellertid oundvikligen på ett visst mått av antaganden. Osäkerheter i analyser av långa tidsperioder kan aldrig undvikas och att beskriva detaljerade värderingsmetoder garanterar inte att man fångar in de nyttor och kostnader man avser att mäta. Metoder, modeller och data som används som underlag måste fortfarande vara kvalitetssäkrat och etablerat.

Där Energimarknadsinspektionen tycker sig se problem med att samhällsekonomiskt olönsamma projekt skulle byggas av Svenska kraftnät, ser Svenska kraftnät snarare ett problem i att vi redan i nuläget har problem med att ledtider och begränsade resurser hos både myndigheter och leverantörer gör att det är svårt att hinna med att genomföra de stamnätsinvesteringar som är samhällsekonomiskt lönsamma. Det vore en stor samhällsekonomisk förlust att ytterligare förlänga ledtiden för varje projekt som behöver genomföras eller fördröja investeringen av nödvändiga projekt på grund av regleringen av samhällsekonomiska lönsamhetsbedömningar. Det skulle i längden kunna leda till både leveranssäkerhetsproblem och kapacitetsbrist på stamnätet i vissa områden.

7.3. Berörda aktörer

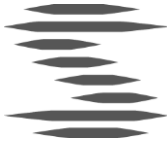
Ang. s.104, 3e stycket. Att beskriva konsekvensen av en samrådsprocess som endast ytterligare ett moment och inte ge någon konsekvensbeskrivning av ökad resursåtgång och kostnader för detta ytterligare moment är bristfälligt. En samrådsprocess är, vilket är väl känt eftersom det redan finns en etablerad samrådsprocess för investeringsprojekt, ett mycket omfattande och tidskrävande moment. Som påpekats tidigare bör den samhällsekonomiska analysen, om den ska samrådaskas, inkluderas med övrigt underlag som en del i den samrådsprocess som redan finns.

Ang. s.104, 4e stycket. Det kan påpekas att Svenska kraftnät har konkreta exempel på att det inte alltid är så enkelt eller ens önskvärt att samförlägga ledningsinfrastruktur och vägar. Det går alltså inte att utgå ifrån att det alltid är en god lösning.

Vidare beskrivs i samma stycke att Svenska kraftnät ska samordna sig med berörda marknadsaktörer och andra berörda intressenter. Det är oklart om det syftar på den i andra stycken beskrivna samrådsprocess som den samhällsekonomiska lönsamhetsbedömningen ska omfattas av. Svenska kraftnät har sedan länge en väl utvecklad dialog och omfattande samordning med fastighetsägare och intresseorganisationer. Som exempel kan nämnas anläggningen av Nordbalt, där sträckningen av markkabeln ändrades efter ett förslag från de berörda markägarna. Vi är positiva till att fördjupa den dialog och den samordning som redan sker. Men vad Energimarknadsinspektionen avser med den samordning som beskrivs i förslaget och under vilka former denna ska ske är inte helt tydligt. Som den nu är formulerad finns risken att den skapar orealistiska förväntningar hos t.ex. markägare om vilka möjligheter det finns att påverka utformningen av affärsverkets investeringar. För att vi ska kunna hitta den mest lämpliga sträckningen för en planerad stamnätsförbindelse är det centralt med dialog och samordning. Men när det gäller teknikval finns det betydligt mindre utrymme för samordning.

Ang. s.104, 5e stycket. Energimarknadsinspektionen uppskattar att detta kommer att kosta 150 – 400 000 kr per konsultgranskning. Därmed har de i praktiken även satt ett golv för kostnaden, eftersom ingen av teknikkonsulterna (eller vilka det nu blir som kommer att lämna anbud) lär lägga sig på ett lägre pris än 150 000 kr för detta.

Ang. s.106, "Berörda intressenter". Det är intressant att beskrivningen i just detta korta avsnitt av hur berörda intressenter kan ta del av den samhällsekonomiska lönsamhetsbedömningen stämmer överrens med Svenska kraftnäts bild av det hela ("inför det samråd som genomförs i enlighet med miljöbalkens regler"). Det som står här är dock inte konsekvent med hur det presenteras i författningsförslaget och övriga delar av rapporten.

7.5. Sammantagen bedömning

Ang. s.107, 1a stycket under 7.5. Svenska kraftnät anser inte att det är ett tydligt lönsamhetskriterium, se tidigare kommentarer samt del 1.

Ang. s.107, 3e stycket under 7.5. Svenska kraftnät håller inte med om att om inte det författningsförslag som presenterats i rapporten genomförs kommer det att vara fortsatt svårt för Svenska kraftnät och andra berörda parter att utvärdera om en stamnätsinvestering är samhällsekonomiskt lönsam eller inte. Svenska kraftnät Dels arbetar Svenska kraftnät kontinuerligt med att förbättra processer och metodik för samhällsekonomiska lönsamhetsbedömningar, bland annat med en ny riktlinje för samhällsekonomisk analys av stamnätsinvesteringar och också med en ny beslutsprocess för dessa. Vidare anser Svenska kraftnät att de samhällsekonomiska lönsamhetsbedömningar som görs idag har hög relevans och är av tillräcklig kvalitet för att utgöra underlag för att både Svenska kraftnät och andra aktörer ska kunna göra en utvärdering av lönsamhet för samhället. Detta tas också upp i del 1 av remissvaret.

UTLÅTANDE

2018-04-05

Utlåtande om Lantmäteriets värderingsprinciper för intrång av
ledningarna – speciellt om IAN-modellen

Teknologie doktor Leif Norell
Norells värderingstjänster

1. Inledning

Jag har av Svenska Kraftnät fått i uppdrag att närmare förklara vissa värderingsprinciper i Lantmäteriets *Värderingshandbok*. Speciellt ingår det i uppdraget att tydliggöra att den så kallade IAN-modellen ersätter alla framtida skador och inte bara de närmaste 15 årens skador.

Jag är teknologie doktor, lantmäteri. Jag var åren 1978-2015 anställd vid fastighetsavdelningen vid Lantmäteriets huvudkontor i Gävle (tidigare Lantmäteriverket). Jag var bl.a. huvudansvarig för Lantmäteriets *Värderingshandbok*. Jag arbetade också med metodutveckling, utbildning och yttranden inom framför allt intrångsvärdering. Jag publicerade bl.a. två rapporter där IAN-modellen behandlades. Den första var *Intrång i areella näringar* (LMV-rapport 1989:3), den andra rapporten var min doktorsavhandling *Ersättning för intrång på jordbruksfastigheter* (LMV-rapport 2001:11).¹ Sedan hösten 2015 arbetar jag som konsult.

2. Ersättningsreglerna – engångsersättning för all framtid

Ersättningsmodellerna i Lantmäteriets *Värderingshandbok* utgår från att ledningsrätt upplåts. Enligt 13 § ledningsrättslagen (LL) ska ersättningen för upplåtelsen bestämmas enligt reglerna i 4 kap. expropriationslagen (ExL). I den särskilda regeln om svårbedömd skada i 13 a § LL sägs att ersättningen ska bestämmas i pengar och utbetalas på en gång, men om skadan är svår att uppskatta kan den prövas vid en senare förrättning. Detta är en specialregel som används endast undantagsvis.

Huvudregeln i 4 kap. 1 § ExL innebär i korthet att *intrångsersättning* ska betalas med ett belopp som motsvarar minskningen av fastighetens marknadsvärde plus ett påslag med 25 procent.

Vidare ska *annan ersättning* betalas för övriga ekonomiska skador. Posten annan ersättning är en restpost som ska täcka alla ersättningsgilla skador utöver marknadsvärdeminskningen.

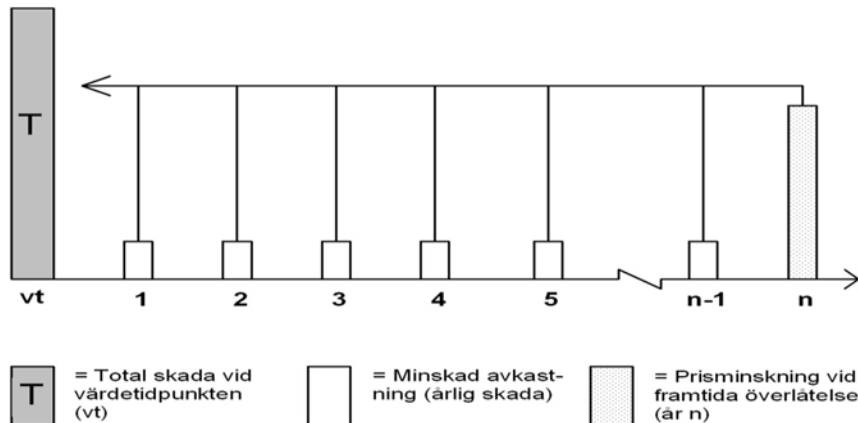
3. IAN-modellen – en generell värderingsmodell för att beräkna total-skadan vid intrång på avkastningsfastigheter

Bakgrunden till IAN-modellen är följande. Ett problem vid intrång på jord- och skogsbruksfastigheter kan vara att dra gränsen mellan de båda ersättningsarterna intrångsersättning och annan ersättning. Ett intrång på en jordbruksfastighet, av t.ex. en kraftledningsstolpe i åkermark, är ju som regel av den arten att den påverkar såväl fastighetens marknadsvärde som jordbruksrörelsens resultat (minskade intäkter och/eller ökade kostnader). Ett sätt att lösa detta problem är bestämma marknadsvärdeminskningen separat och posten annan ersättning som

¹ Båda rapporterna finns på Lantmäteriets hemsida: <https://www.lantmateriet.se/sv/Fastigheter/Andra-fastighet/Vardering/Intrang-i-jordbruksmark/>

en beräkningsmässig restpost, nämligen skillnaden mellan den ersättningsgilla totalskadan och marknadsvärdeminskningen.

IAN-modellen är beräkningsmodell för att bestämma totalskadan. Eftersom det är fråga om avkastningsfastigheter är *totalskadan samma sak som minskning i det individuella avkastningsvärdet*. Följande figur, hämtad från Lantmäteriets Värderingshandbok, illustrerar det principiella beräkningsförfarandet.

Fastighetsägarens totala ekonomiska skada beräknas som nuvärdet av dels de framtida inkomstbortfall och utgiftsökningar som intrånget medför, dels pris-skillnaden mellan den oskadade och skadade fastigheten när den överläts i framtiden. Ett par av komponenterna i beräkningsmodellen kan behöva kommenteras närmare här, i övrigt hänvisar jag till de två LMV-rapporter som nämndes i inledningen samt Lantmäteriets Värderingshandbok.

Kalkylperiodens längd – 15 år är bara en schablon

När man beräknar nuvärdet av fastighetsägarens minskade intäkter och ökade kostnader måste man ta ställning till hur lång tid denne förväntas bruka fastigheten eller mera exakt den del av fastigheten som berörs av intrånget. Av stor betydelse i sammanhanget är helt naturligt ägarens ålder. Men man har också att bedöma om det är troligt att den berörda delen av fastigheten överläts tidigare än fastigheten i dess helhet eller om det är sannolikt att marken tas ur produktion vid en tidigare tidpunkt än den då fastigheten överläts.

Det är naturligtvis svårt och osäkert att bedöma den individuella återstående innehavstiden. Vid t.ex. intrång av kraftledningsstolpar brukar därför den återstående innehavstiden *normaliseras till 15 år*. Det är dock viktigt att understryka att 15 år är en schablonisering och kalkylperiodens längd principiellt sett är en individuell faktor.

Marknadsvärdeminskning vid framtida överlåtelse – en restskada

Under förutsättning att intrånget finns kvar när fastighetsägaren överlåter fastigheten är det sannolikt att han/hon kommer att få mindre betalt för den än om intrånget inte hade funnits. Beloppet behöver inte stämma överens med marknadsvärdeminskningen vid värdetidpunkten. Om den årliga skadan är reall oförändrad och bestående, vilket normalt är fallet för t.ex. stolpar i jordbruksmark, så brukar man kunna förutsätta att de båda beloppen stämmer överens (mätt i samma penningvärde).

Den här posten i IAN-modellen är alltså en restskada som ska fånga upp alla framtida skador, uttryckt som marknadsvärdeminskning. Så länge fastighetsägaren brukar fastigheten själv, drabbas han/hon i stället av årliga skador i form av intäktsbortfall och/eller kostnadsökningar. Men när fastigheten säljs – eller avyttras på annat sätt – uppkommer det en skada i form av marknadsvärdeminskning (= ett lägre försäljningspris) vid den tidpunkten.

Det kan möjligen vara så att det går att missuppfatta IAN-modellen om man inte har klart för sig att restskadan ingår i beräkningen och vad den innefattar. Skadeberäkningen är alltså inte begränsad till 15 år – eller annan kalkylperiod om en sådan väljs – utan beräkningen tar sikte på alla framtida skador.

4. Vid ledningsintrång används IAN-modellen huvudsakligen för att beräkna intrång av stolpar i jordbruksmark

Enligt Lantmäteriets rekommendationer i Värderingshandboken ska IAN-modellen ligga till grund ersättningsberäkningen enligt *1974 års norm* för intrång av stolpar i åkermark. Vidare ska marknadsvärdeminskningen beräknas med så kallade M-faktorer. Detta tillsammans gör att marknadsvärdeminskning och övrig skada bör uppgå till ett visst antal årliga skador. För landets olika produktionsområden blir faktorerna följande. I tabellen har och den totala skadan uttryckts som ett antal årliga skador.

Produktionsområde ²	M-faktor, antal årsbelopp	Övrig skada, antal årsbelopp	Total skada enligt IAN- modellen, årsbelopp
Gss, Gmb, Gns, Ss	15	4,5	19,5
Gsk, Ssk	10	6,7	16,7
Nn, Nö	6	8,5	14,5

² Gss = Götalands södra slättbygder, Gmb = Götalands mellanbygder, Gns = Götalands norra slättbygder, Ss = Svealands skogsbygder, Gsk = Götalands skogsbygder, Nn = nedre Norrland, Nö = övre Norrland.

IAN-modellen är speciellt lämpad för detta ändamål då det uppkommer årliga skador (ökade brukningskostnader och skördeminskning) som kan betraktas som reallt oförändrade över tiden. Enligt Lantmäteriets rekommendationer kan de årliga skadorna beräknas utifrån tabellvärdena i 1974 års norm.

Man kan av tabellen lägga märke till att det alltid uppkommer ett visst belopp annan ersättning. För exempelvis produktionsområdena Gsk (Götalands skogsbygder) och Ssk (Svealands skogsbygder) kommer den totala skadan enligt IAN-modellen att motsvara 16,7 årliga skador. Marknadsvärdeminskningen bedöms med hjälp av M-faktor 10 till 10 årliga belopp. Det innebär att restposten annan ersättning kommer att motsvara $16,7 - 10 = 6,7$ årsskador.³

5. Vid skogsvärdering tillämpas skogsnormen som bygger på en annan beräkningsmodell

Vid ledningsintrång i skogsmark tillämpas vanligen den så kallade *skogsnormen*. Den senaste versionen är 2018 års norm, som sjösattes 2018-02-01. Tidigare gällde 2009 års norm, som ska tillämpas övergångsvis om värdetidpunkten ligger före detta datum. De båda normerna har samma uppbyggnad, det som skiljer är nivån på kalkylräntan. Följande ersättningsposter ingår i normen:

- Markvärde
- Ersättning för förtidig avverkning, även benämnt mervärde
- Kantträd
- Framtida storm- och torkskador
- Övriga skador

De två första posterna beräknas utifrån en marknadsvärdeanpassad avkastningskalkyl. Det är ju inte fråga om bestående årliga brukningsskador inom skogsbruket därför är inte IAN-modellen så lämplig i det sammanhanget, även om den teoretiskt sett skulle kunna användas även på skogsintrång. De tre övriga posterna beräknas också utifrån hur intäkter och kostnader påverkas.

Det kan anmärkas att det övervägande antalet ledningsrättsupplåtelser gäller intrång i skogsmark. Av den anledningen kommer beräkningen enligt IAN-modellen inte att ha så stor praktisk betydelse vad gäller antalet intrångsfall.

³ Att den totala skadan generellt sett är större än marknadsvärdeminskningen vid den här typen av intrång stöds av empiriska undersökningar. Annorlunda uttryckt påverkas avkastningsvärdet mer än marknadsvärdet, generellt sett, vid intrång på jordbruksfastigheter. Jag går inte in på denna fråga djupare här utan hänvisar till t.ex. LMV-rapport 2001:11, avsnitt 3.3.3.

6. Sammanfattning

Lantmäteriets Värderingshandbok bygger på en tillämpning av ersättningsreglerna i ExL. Engångsersättning för alla framtida skador ska beräknas och ersättas (intrångsersättning och annan ersättning).

IAN-modellen, som tillämpas i första hand vid intrång av stolpar i jordbruksmark, fångar upp alla framtida skador i den restpost som ingår i modellen.

Intrång i skogsmark ersätts enligt skogsnormen som även den ersätter alla framtida skador, men enligt en annan beräkningsmodell än IAN-modellen.

Sammanfattningsvis ska det alltså inte betalas någon ytterligare ersättning om värderingen görs enligt de principer som redovisas i Värderingshandboken.⁴

Gävle 2018-04-05

Leif Norell

⁴ Ett undantag gäller dock för så kallad svårbedömd skada enligt 13 a § LL, se avsnitt 2 ovan.